

Vantaan kiusaamisen vastainen suunnitelma

Tulossa upotuksena animaatiovideo suunnitelmasta

Tämä suunnitelma ohjaa kiusaamisen vastaista työtä kaikilla Vantaan kasvatuksen ja oppimisen toimialan palvelualueilla eli jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä, koulussa ja toisen asteen oppilaitoksessa. Palvelualueilla toimintayksiköissä teemme suunnitelman ja muiden työtä ohjaavien asiakirjojen perusteella omaan oppimisympäristöömme sopivan konkreettisen suunnitelman. Huolehdimme, että työntekijät, huoltajat ja oppijat ovat tietoisia tavoista, joilla kiusaamista ehkäistään ja kiusaamiseen puututaan.

Suunnitelma on päivitetty syksyllä 2025 perustuen laajaan lapsilta, nuorilta, huoltajilta sekä eri palvelualueiden henkilöstöltä kerättyyn arviointitiedon kokonaisuuteen sekä tuoreimpaan tutkimustietoon kiusaamisen vastaisesta työstä. Tämän kokonaisuuden pohjalta tarjoamme henkilöstölle koulutusta vahvistamaan kiusaamisen vastaisen työn osaamista.

Varhaiskasvatusyksiköihin, kouluihin ja toisen asteen oppilaitoksiin tullaan tässä tekstissä viittaamaan lyhyemmin sanalla toimintayksikkö. Vastaavasti lapsista, nuorista ja aikuisopiskelijoista näissä oppimisympäristöissä puhutaan oppijoina.

Kiusaamisen määritelmä

Kiusaaminen on toistuvasti yhteen ja samaan henkilöön kohdistuvaa yksilön tai ryhmän tahallista vahingoittavaa ja negatiivista toimintaa, jota vastaan sen kohteeksi joutuneen on epätasaväkisen voima- tai valtasuhteen vuoksi vaikea puolustautua. Nämä piirteet erottavat sen esimerkiksi riitelystä tai yksittäisestä väkivaltatilanteesta. Keskeistä on jokaisen oma kokemus kiusattuna olemisesta. Tärkeää on varhainen puuttuminen ja vakavasti ottaminen, vaikka rooleihin kiusaamisessa liittyisi epäselvyyttä tai kyse olisi yksittäisestä riitatilanteesta. Jos loukkaavaan käytökseen ei puututa, se voi johtaa kiusaamiseen.

Kiusaaminen voi olla henkistä, fyysistä tai sosiaalista, kuten ryhmästä poissulkemista. Se voi olla myös verkossa tapahtuvaa. Kiusaaminen voi sisältää henkistä/fyysistä väkivaltaa ja/tai häirintää ja siinä tapahtuvat teot voivat täyttää rikoksen tunnusmerkistön. Näitä ovat esimerkiksi pahoinpitely, vainoaminen, kunnianloukkaus ja laiton uhkaus. Kiusatuksi tuleminen rikkoo oppijan perusoikeutta vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen, ja aiheuttaa monia kielteisiä ja usein

pitkäkantoisia seurauksia kehitykselle. Siksi ennaltaehkäisemme kiusaamista ja puutumme esiin tuleviin kiusaamistapauksiin viipymättä.

Kiusaaminen on vahvasti ryhmäilmiö, johon ryhmän jäsenillä ja normeilla on suuri vaikutus. Kiusaaminen on usein pikkuhiljaa rakentuva ja joskus myös vaikeasti havaittava tapahtumien sarja. Siksi keskeistä kiusaamisen vastaisessa työssä on oppijoiden sosiaalisten suhteiden havainnointi ja ymmärtäminen. Tärkeää on rakentaa turvallista toimintakulttuuria, jossa oppijat tietävät kenen puoleen voi kiusaamista kokiessaan ja havaitessaan kääntyä ja uskaltavat sekä osaavat ottaa tilanteen puheeksi.

Kiusaamista ehkäisevät toimenpiteet

Vahvistamme yhteisöllistä hyvinvointia ja myönteistä vuorovaikutusta

Käyttäytyminen opitaan vuorovaikutuksessa. Kiusaamista ehkäisee välittävä vuorovaikutus ja kokemus yhteisöön kiinnittymisestä. Panostamme positiiviseen ja kunnioittavaan vuorovaikutukseen oppijoiden välillä, henkilöstön keskuudessa sekä henkilöstön ja oppijoiden välillä. Rakennamme vertaissuhteita tukevaa toimintakulttuuria, jossa minkäänlainen toista loukkaava käytös ei ole hyväksyttyä, eikä ketään suljeta ulos ryhmästä. Tuemme jokaista lasta, nuorta ja aikuisopiskelijaa liittymään ja kuulumaan omaan yhteisöönsä sen täysiarvoisena jäsenenä. Kiinnitämme erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa oleviin oppijoihin.

Peruskouluissa käytössämme on (osana yhteisiä työtä ohjaavia suunnitelmia) hyvinvoinnin vuosikello sekä suunnitelma tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen ja opettamiseen. Järjestämme henkilöstölle koulutusta hyvinvoinnin edistämisestä, tunne- ja vuorovaikutustaidoista sekä kiusaamisen ehkäisemisestä ja puuttumisesta.

Rakennamme pedagogista turvallisuutta: sovimme yhteisistä säännöistä ja ryhmäytämme

Kiusaamisen esiintyvyyteen vaikuttaa vuorovaikutuksen laatu sekä ryhmän dynamiikka ja hierarkia. Koska kiusaaminen on ryhmään ja yhteisöön kiinnittyvä ilmiö, on kiusaamisen ehkäisyssä keskeistä toimintaa ohjaaviin normeihin ja ryhmäprosesseihin vaikuttaminen.

Normeihin vaikutamme yhdessä oppijoiden kanssa laadittavilla säännöillä. Osallisuus yhteisten sääntöjen rakentamiseen sitouttaa oppijoita noudattamaan niitä arjessa. Yhteisiä arvoja ja asenteita arjen käytäntöihin kytkee turvallisemman tilan periaatteiden koostaminen ([Turvallisempi tila -sivusto](#)) yhdessä oppijoiden kanssa. Vahvistamme yhteisten sääntöjen noudattamista systemaattisesti positiivisella tavalla, esimerkiksi Pro-toiminnan keinoin ([Pro-toiminta Vantaan kouluissa ja päiväkodeissa -sivusto](#)) ja

pidämme säännöt esillä ja osana arkea, jotta ne konkretisoituvat toiminnan tasolla ja rakentavat turvallista oppimisympäristöä.

Luokan/ryhmän kehittyminen toimivaksi ja yhteistyökykyiseksi vaatii aikaa ja tutustumista. Ryhmäyttäminen on jatkuva, läpi toiminta-/lukuvuoden toteutuva prosessi, jota toteutamme suunnitelmallisesti ja säännöllisesti toimintayksikön arjessa. Ryhmäyttämisessä tuemme tietoisesti oppijoiden keskinäistä turvallista ja positiivista vuorovaikutusta. Kiinnitämme erityistä huomiota siirtymävaiheisiin ja muutostilanteisiin ryhmän rakenteessa. Teemme ryhmäyttämistä myös yhteistyössä nuorisopalvelujen ja/tai muiden kumppaneiden kanssa. Perusopetuksessa opiskeluhuollon palveluiden työntekijät tapaavat 7. luokkien ja toisen asteen aloittavat oppilaat/opiskelijat ryhmissä: keskusteluteemoina muun muassa hyvinvointi, mielenterveys ja kiusaamisen vaikutukset hyvinvointiin.

Osallistamme oppijoita ja huoltajia yhteisöllisen hyvinvoinnin rakentamiseen

Autamme oppijoita osallistumaan aktiivisesti yhteisöllisen hyvinvointityön suunnitteluun, toteuttamiseen, kehittämiseen ja arviointiin. Vahvistamalla osallisuutta ja yhteistoimintaa, vaikutamme yhteisön normeihin ja autamme oppijoita saamaan positiivisia kokemuksia toistensa auttamisesta ja vaikutusmahdollisuuksista yhteisen turvallisen oppimisympäristön rakentamiseen. Osallistamme opiskelijoita omaan toimintaympäristöömme soveltuvalla tavalla: esimerkiksi tukioppilas-, kummi- ja tutortoiminnan keinoin ovat yhteistoiminnan ja osallisuuden muotoja, jotka edistävät hyvinvointia, ehkäisevät kiusaamista ja auttavat lievien ristiriitatilanteiden selvittelyssä. Tuemme oppijoiden osallisuutta arjessa rakentamalla turvallisen oppimisympäristön (esim. yhteisten sääntöjen ja ryhmäyttämisen keinoin), jossa jokaisella on mahdollisuus saada äänensä kuuluviin. Toimintayksiköissä voi olla käytössä myös jokin vertaissovittelumalli. [Vantaan koulunuorisotyö -sivustolta](#) löydät mm. esittelyvideon ja koulutustallenteen Crew-toiminnasta.

Rakennamme yhteisöllistä hyvinvointia myös yhteistyössä huoltajien kanssa. Huoltajat tuntevat oman lapsensa parhaiten, havaitsevat paljon sekä vaikuttavat omilla asenteillaan ja käyttäytymisellään lasten käyttäytymiseen, myös kiusaamiskäyttäytymiseen. Huoltajien osallisuus ja näkyminen arjessa (osallisuus esimerkiksi yhteisten pelisääntöjen laatimiseen) rakentaa yhteisöä, joka yhdessä ehkäisee ryhmän ulkopuolelle jäämistä ja kiusaamista. [Kodin ja oppimisen yhteistyö -sivustolle](#) on koottu tietoa yhteistyön tavoitteista ja käytännöistä.

Mittamme hyvinvointia

Seuraamme kyselyjen avulla säännöllisesti hyvinvointitietoa. Analysoimme saatua tietoa ja hyödynnämme sitä kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen työssä.

Esimerkkejä kyselyistä: [Kouluterveyskysely](#), [Finlapset](#), Kiva-koulu -kysely ja toimipisteiden omat kyselyt.

Kiusaamiseen puuttumisen toimenpiteet

Puutomme yhteisesti sovittujen toimintamallien mukaisesti

Kiusaamisen vastainen työ tehokkaampaa, kun sen pohjana on selkeät yhteiset toimintatavat. Yhteiset toimintatavat rakennetaan seuraavalla tavalla:

1. **Kiusaamisen vastainen suunnitelma** antaa perustan yhteisille toimintatavoille koko kaupungin tasolla.
2. **Suunnitelma oppilaiden/lasten suojaamiseksi väkivallalta, häirinnältä ja kiusaamiselta** (opiskeluhoitosuunnitelman liitteenä) ohjaa tarkemmin ehkäisyn ja puuttumisen prosesseja peruskoulussa, toisen asteen oppilaitoksissa ja esiopetuksessa.
3. **Jokaisen toimintayksikön oma kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma** perustuu edellisiin asiakirjoihin. Siihen kirjaamme yhteisesti sovitut konkreettiset toimintatavat ja vastuut toimintayksikössämme. Suunnitelmassa huomioimme huoltajien aktiivisen osallistumisen merkityksen. Huolehdimme, että sekä työntekijät, huoltajat että oppijat ovat tietoisia tavoista, joilla kiusaamiseen yksikössä puututaan ja selvitetään. Perusopetuksessa kirjaamme nämä toimintatavat näkyviin toimintayksikön internet-sivuilla.

Puutomme välittömästi ja vahvistamme osaamista kiusaamisen havaitsemiseen

Varhaiskasvatusyksiköissä, kouluissa ja oppilaitoksissa puutomme aina havaitsemaamme epäkunnioittavaan, asiattomaan ja pahaa mieltä aiheuttavaan käytökseen. Otamme oppijoiden väliset konfliktit vakavasti ja lähdemme selvittämään ja seuraamaan niitä yhteisesti sovittujen toimintatapojen mukaan (kts. edellinen kappale). Tilanteissa, joissa kiusaaminen koulussa täyttää rikoksen tunnusmerkit, teemme lastensuojeluilmoituksen lisäksi rikosilmoituksen poliisille.

On tärkeää, että koettu kiusaaminen ei jää henkilöstöltä piiloon. Havainnoimme ryhmää ja siinä tapahtuvaa vuorovaikutusta. Otamme kiusaamisen ilmiönä puheeksi ja vahvistamme sekä oppijoiden että yhteisön ymmärrystä ja kykyä puuttua.

Varmistamme, että jokainen lapsi, nuori, huoltaja ja aikuisopiskelija tietää, mitä erilaisia tapoja toimintayksikössämme on tuoda kiusaaminen esiin: esimerkiksi postilaatikoita, joihin oppilas/opiskelija voi jättää ilmoituksen kiusaamisesta.

Perusopetuksessa käytössämme on sähköinen Someturva-palvelu sosiaalisessa mediassa tapahtuvan kiusaamisen ilmoittamiseen ja avun pyytämiseen.

Toimintayksiköiden henkilöstö voi hyödyntää puheeksi ottamisessa [tukimateriaalia haastaviin keskusteluihin](#).

Vahvistamme henkilöstön osaamista kiusaamisen puuttumisessa sekä toimintayksikön sisällä että kaupunkitasolla koulutuksen ja tiedottamisen keinoin.

Teemme seurantaa, vaikutamme ryhmän dynamiikkaan, turvaamme oppijan päivän ja tarjoamme jälkitukea

Vaikuttava kiusaamisen vastainen työ on sinnikkäitä arjen tekoja, joiden varaan pedagoginen turvallisuus rakentuu. Keskeisessä roolissa tämän turvallisuuden rakentamisessa on luokan/ryhmän kanssa työtä tekevä ammattilainen. Kiusaamiseen puuttumisessa on tärkeää toteuttaa seurantatapaamisia osapuolten kanssa säännöllisesti ja tehdä tiivistä yhteistyötä huoltajien kanssa, kunnes kiusaaminen todetaan loppuneeksi.

Perusopetuksessa Kiusaamiseen puuttumisen tiimi on sovittujen toimintatapojen mukaisesti vastuussa/tukena kiusaamistapausten selvittämisessä ja seurannassa sekä kiusaamisen vastaisessa työstä. Tiimi tekee yhteistyötä opettajien, huoltajien ja tarvittavien moniammatillisten tahojen kanssa ja hyödyntää toiminnassaan yksikkökohtaisia suunnitelmia sekä tarvittaessa kriisikortteja.

Koska kiusaamisessa on kyse ryhmäilmiöstä ja ryhmän normeista, puutomme kiusaamiseen ryhmätasolla tekemällä tarvittavia muutoksia esimerkiksi oppimisympäristöön ja ryhmäjakoihin. Vahvistamme ryhmän oppijoiden ymmärrystä ilmiöstä ja kykyä toimia kiusaamisen vastaisesti.

Nimeämme kiusaamisen kohteena olevalle ja kiusaamistekoja tehneelle tukiaikuisen. Lapsi, nuori tai aikuisopiskelija voi vaikuttaa siihen, kuka hänen tukiaikuisenaan toimii. Teemme tarvittaessa kiusaamista kokeneen koulu/päiväkotipäivän turvaamiseksi suunnitelman, johon oppija itse on osallinen.

Kiusaamiseen puuttuminen vaatii usein moniammatillista yhteistyötä. Tarjoamme tukea kiusaamista kokeneelle sekä kiusaamiseen osallistuneelle ja ohjaamme opiskeluhuollon palveluiden piiriin. Perustamme monialaisen asiantuntijaryhmän, jos oppijan hyvinvoinnista herää huoli. Myös perhe voi saada tukea kiusaamisesta heränneiden tunteiden käsittelyyn perheneuvolasta ja [Mannerheimin lastensuojeluliiton Uudenmaan piiristä](#).

Teemme yhteistyötä ja pyydämme tarvittaessa apua/tukea

Pitkittyneisiin ja haastaviin kiusaamistilanteisiin voidaan toimintayksiköistä pyytää konsultaatiota kiusaamiseen puuttumisen erityisasiantuntijalta. Perusopetuksessa selvittelyyn voidaan tarvittaessa ottaa tueksi myös Vantaan K-0 -koulutetut työntekijät, joiden työtä kiusaamiseen puuttumisen erityisasiantuntija koordinoi.

Vantaalla Itä-Uudenmaan poliisin ennalta estävä toiminta tekee tiivistä yhteistyötä koulujen kanssa. Koulut saavat poliisilta tukea rikollisiin tekoihin liittyvien tilanteiden selvittelyssä. Kouluilla on myös mahdollisuus konsultoida poliisia epäselvissä tilanteissa esimerkiksi rikosilmoituksen suhteen.

Ristiriitatilanteiden ja huoltajien välisten konfliktien selvittelyyn voi pyytää apua sovittelutoimistosta, kun koulun/oppilaitoksen omat keinot eivät riitä tai tilanteen käsittelyyn toivotaan ulkopuolista apua. Sovittelutoimistosta voi pyytää apua myös koulupäivän ulkopuolella tapahtuneiden tilanteiden sovitteluun. Rikoksen tunnusmerkistön täyttävät tapaukset voivat ohjautua sovitteluun poliisin kautta. Mikäli asian soveltuvuus sovitteluun askarruttaa, voi sovittelutoimistoon (sovittelutoimisto@vantaa.fi) ottaa yhteyttä ja pohtia tilannetta sovittelun ammattilaisen kanssa.